

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

พิสมัย ขวัญมา ธนวิน ทองแพง และ ประยูร อิมสวาสดี
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

DEVELOPMENT OF DEVELOPMENT QUALITY OF STUDENT LIFE MODEL UNDER
THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION

Phissamai Khuanma Thanawin Thongpang and Prayoon Imsawasd

Faculty of Education, Burapha University, Thailand

E-mail address: drmai2568@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 9 มิถุนายน 2562

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 14 มีนาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 12 มิถุนายน 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา พัฒนาและประเมินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ประกอบด้วย 1) ระยะศึกษาการดำเนินงานการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและนักเรียน จำนวน 242 คน กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและนักเรียน จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง 2) ระยะพัฒนารูปแบบการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การวิจัยเทคนิคเดลฟาย จำนวน 17 คน จำนวน 3 รอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 3) ระยะประเมินรูปแบบ การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลของการศึกษาการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการศึกษา 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 4) คุณภาพชีวิต 5) การพัฒนาหลักสูตร 6) การบริหารการจัดการเรียนการสอน และ 7) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ได้รับการยืนยันคำตอบ จำนวน 7 องค์ประกอบหลัก 65 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการศึกษา 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 4) คุณภาพชีวิต 5) การพัฒนาหลักสูตร 6) การบริหารการจัดการเรียนการสอน และ 7) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ผลการประเมินรูปแบบ การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบที่สร้างขึ้น มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และความถูกต้องสามารถใช้เป็นกรอบกำหนดรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนโดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31, SD = 0.58$) โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.40, SD = 0.67$) การบริหารจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.36, SD = 0.57$) และการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X} = 4.35, SD = 0.59$) ตามลำดับ และทุกองค์ประกอบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และความถูกต้องสามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน

คำสำคัญ: การพัฒนา รูปแบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน

Abstract

The purposes of this research were to study, to develop and to evaluate the development of a model for development quality of student's life under the Office of Basic Education Commission. The method of research comprised three steps: 1) studying the model for development quality of students' life. This research was mixed methods between quantity and quality research with two sample groups. The first was a quantity research, consisting of 242 persons including administrators, teachers, school committees and students. The second sample was qualitative research, and the informants were 12 persons with administrators, teachers, school committees and students. The statistical devices used for this study were a rating scale; the data were analyzed by mean, percentage, standard deviation and content analysis. The collection of qualitative data was done by structure interviews; 2) development

the model for development quality of students' life using Delphi Technique to get results from opinions of 17 experts for 3 rounds. The statistical devices used for this study were percentage, median and interquartile range; and 3) evaluating the model for development of quality of students' life model by questionnaire obtaining opinions of 10 experts. The statistical devices used for this study were mean and standard deviation.

The results were as follow:

1. The model for development quality of student life under the Office of Basic Education Commission comprised seven components which were 1) educational administration 2) participative management 3) health promotion in school 4) quality's life 5) curriculum development 6) learning management and 7) development of student intervention system.

2. The experts confirmed that model for development quality of students' life under the Office of Basic Education Commission comprised seven components with 65 indicators which were 1) educational administration, 2) participative management, 3) health promotion in school, 4) Quality life, 5) curriculum development, 6) learning management, and 7) development student intervention system.

3. The evaluation of the model for development quality of students' life under the Office of Basic Education Commission validated every elements has usefulness and practical feasibility, and the accuracy can be used as a framework in determining the model for development student's quality of life.as a whole and in each component was at the high level ($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.58$). From the maximum to minimum averages were participative management ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.67$), the educational administration ($\bar{X} = 4.36$, $SD = 0.57$), and development of student intervention system ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.59$). All components were utility, possibility in practice and accuracy could development in quality of student life model.

Keywords: Development, Model, Development of Quality of Student life

บทนำ

สภาพการณ์จากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศแพร่กระจายไปทั่วโลก ส่งผลให้เกิดภาวะการปรับตัวทางสังคมโลก สังคมไทยจึงต้องมีการปรับตัวโดยการพัฒนาดคน ทั้งด้านคุณภาพ สมรรถนะของบุคคลให้มีพื้นฐานในการคิด เรียนรู้ทักษะการจัดการ การดำรงชีวิตที่สามารถเผชิญกับปัญหา สังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งปรับกระบวนการพัฒนาพร้อมกับการสร้างโอกาสและหลักประกัน

ให้ทุกคนในสังคม โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อให้คนไทยได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา กระบวนการเรียนรู้และทักษะความรับผิดชอบต่อนตนเองเพื่อประโยชน์ในการร่วมพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป (กรมอนามัย, 2558, หน้า 1)

การพัฒนาคนเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาประเทศ การยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนามุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาการให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาการทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 4) เป้าหมายที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาคนคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กวัยเรียนและเยาวชน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในปีเด็กสากล พุทธศักราช 2522 ที่ว่า “เด็กเป็นผู้ที่รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างจากผู้ใหญ่ รวมทั้งภาระความรับผิดชอบในการดำรงรักษา ความสงบสุขของประชากรโลก การลงทุนกับเด็กและเยาวชนย่อมมีผลคุ้มค่ามากกว่าการลงทุนใด ๆ เด็กที่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เหมาะสมจะนำไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ (กรมอนามัย, 2558, หน้า 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รายงานด้านสังคมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและระดับคุณภาพชีวิตของเด็กวัยเรียนยังต่ำกว่าเป้าหมายและไม่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความรู้ การศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กวัยเรียนยังมีปัญหาเชิงคุณภาพ เด็กปฐมวัยยังมีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าวัย เพราะครอบครัวไม่มีความรู้และขาดเวลาในการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม เด็กวัยเรียนยังมีปัญหาด้านสติปัญญา เพราะคุณภาพการศึกษาไทยอยู่ในระดับต่ำ เด็กวัยเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา และระดับเชาว์ปัญหามีค่าเฉลี่ยลดลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 10) จากการรายงานการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT) ของสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, หน้า 95) ด้านจุดอ่อน พบว่า ผู้เรียนบางส่วนยังมีปัญหาเรื่องการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ส่วนมากมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติในกลุ่มสาระหลักอยู่ในระดับต่ำ ผู้เรียนขาดทักษะ ความรู้ ความสามารถ ด้านการคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผลและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, หน้า 97) กล่าวถึงด้านอุปสรรค พบว่า เด็กวัยเรียนอายุ 6-14 ปี ยังไม่สามารถเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับได้ครบทุกคน

สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษา พัฒนาและส่งเสริม สนับสนุน เพิ่มโอกาสให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งเสริมประชากรวัยเรียนทุกคนให้ได้รับโอกาสในการเข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและเสมอภาค สร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบส่งเสริมความประพฤตินักเรียน ระบบคุ้มครองนักเรียน และสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม และจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตนักเรียนก่อนประถมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 66)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อวิถีชีวิตของเด็กวัยเรียน โดยเฉพาะพฤติกรรมเสี่ยงจากการได้รับแบบอย่างที่ไม่เหมาะสม มีค่านิยมและวัฒนธรรมตามกระแสสังคมไม่ถูกต้องนำไปสู่ปัญหาดังกล่าว หากไม่มีการป้องกันล่วงหน้า จะก่อให้เกิดความสูญเสียมากมาย จำเป็นต้องให้ความสำคัญและเร่งสร้างคุณภาพทั้งการศึกษาควบคู่ไปกับสุขภาพ เพื่อพัฒนาศักยภาพให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมอนามัย, 2558, หน้า 1) จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา พัฒนา และประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและถูกต้อง ซึ่งจะปลูกฝังให้เกิดการปฏิบัติตนที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งแต่เด็กควบคู่ไปกับการศึกษาเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีการศึกษา

วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed methods research)

ระยะที่ 1 การศึกษาการดำเนินงาน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

1) การวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและนักเรียน จำนวน 242 คน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งได้รับการรับรองให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, 607-610) เครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ทดสอบความเที่ยงตรงถูกต้อง (Validity) สอบถามความคิดเห็นเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการศึกษา 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การบริหารการจัดการเรียนการสอน และ 5) คุณภาพชีวิต

2) การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อร่างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) ครู 3) คณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 4) นักเรียน รวมจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และ 2) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมวิจัยเทคนิคเดลฟาย จำนวน 17 คน ประกอบด้วย คณาจารย์ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 6 คน นักวิชาการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน และครู จำนวน 5 คน ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญ โดยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้ 1) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกขึ้นไป 2) เคยสอนหรือมีประสบการณ์การสอนในระดับอุดมศึกษา 3) มีหรือเคยเป็นผู้ที่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหรืองานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคนิคเดลฟาย 4) เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน และครูในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร หรือโรงเรียนมีผลงานดีเด่นด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย คณาจารย์ ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 4 คน ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน วิทยาลัยหรือผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 - ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โดยแบ่งช่วงการพัฒนาออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2561 - สิงหาคม 2561 ระยะที่ 2 ตั้งแต่เดือนกันยายน 2561 - พฤศจิกายน 2561 และระยะที่ 3 ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2561 - กุมภาพันธ์ 2562

ขอบเขตด้านเนื้อหา ระยะที่ 1 การศึกษารูปแบบ ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลของโรงเรียนซึ่งได้รับการรับรองให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในการใช้เทคนิคเดลฟาย และระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ขอบเขตด้านสถานที่ ระยะที่ 1 โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงเรียนขนาดกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและโรงเรียนขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในรูปแบบการวิจัยแบบเดลฟาย 3 รอบ ได้แก่ คณาจารย์ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 7 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร จำนวน 6 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูในโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 4 คน รวมจำนวน 17 คน และระยะที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบ ได้แก่ คณาจารย์

จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญตำแหน่งผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน และ ผู้อำนวยการโรงเรียน วิทย์ฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน รวมจำนวน 10 คน

ผลการศึกษา

1. การศึกษาการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน จากผลการวิจัยเชิงปริมาณการวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41, SD = 0.60$) โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ คุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 4.54, SD = 0.60$) การพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X} = 4.44, SD = 0.61$) และการบริหารจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.40, SD = 0.59$) ตามลำดับ

ข้อ	คุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
1	การบริหารจัดการศึกษา	4.40	0.59	3	มาก
2	การพัฒนาหลักสูตร	4.44	0.61	2	มาก
3	การบริหารจัดการเรียนการสอน	4.39	0.60	4	มาก
4	การบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.28	0.58	5	มาก
5	คุณภาพชีวิต	4.54	0.60	1	มากที่สุด
	รวม	4.41	0.60		มาก

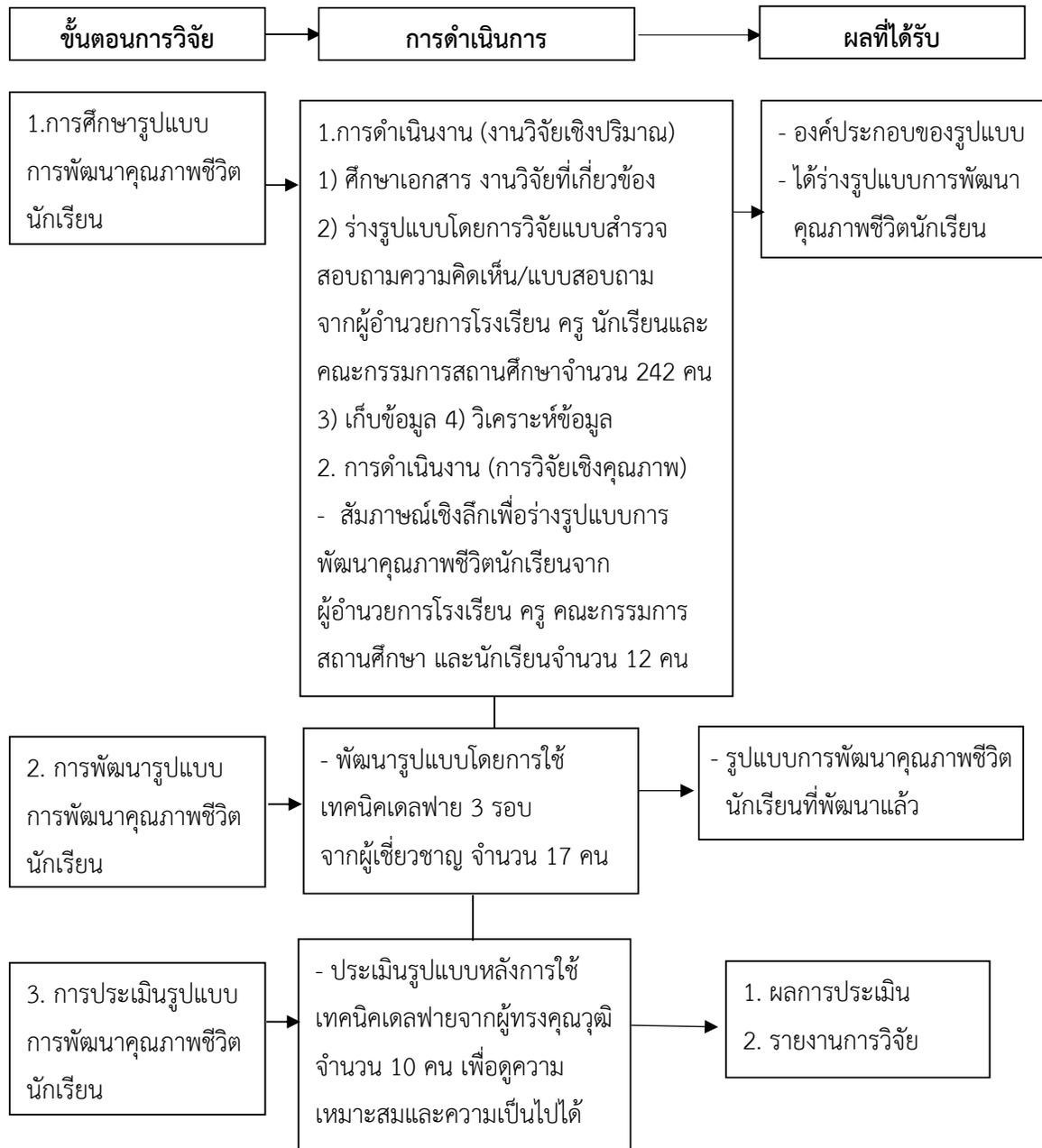
ผลการศึกษาการดำเนินงานพัฒนารูปแบบในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง มี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า 1) มุ่งบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมควบคุมดูแล อาหาร ความสะอาด การแปรงฟัน การออกกำลังกายและการเล่นกีฬา 2) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอนโดยให้ความรู้แก่นักเรียน ประธานงานทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ศึกษาสภาพครอบครัวของนักเรียนให้ความช่วยเหลือ มอบทุนการศึกษา จัดทำโครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือและดำเนินงานอย่างเป็นระบบส่งเสริมพัฒนาคุณภาพนักเรียน ให้ครูมีคุณธรรม เอาใจใส่ มีเหตุผล และเข้าใจนักเรียน

2. ผลการพัฒนารูปแบบ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ได้รับการยืนยันคำตอบ จำนวน 7 องค์ประกอบหลัก 65 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการศึกษา 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 4) คุณภาพชีวิต 5) การพัฒนาหลักสูตร 6) การบริหารจัดการเรียนการสอน และ 7) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ผลการประเมินรูปแบบ การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบที่สร้างขึ้น มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ในทาง

ปฏิบัติ และความถูกต้องสามารถใช้เป็นกรอบกำหนดรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน พิจารณาโดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31, SD = 0.58$) โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.40, SD = 0.67$) การบริหารจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.36, SD = 0.57$) และการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X} = 4.35, SD = 0.59$) ตามลำดับ

ขั้นตอนการวิจัย

สรุปผลและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนาารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์นำมาอภิปรายผล 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาการดำเนินงานการพัฒนาารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน

1.1 ด้านการบริหารจัดการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.59$) โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาพัฒนาความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากร ทั้งผู้อำนวยการ โรงเรียน ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ($\bar{X} = 4.57$, $SD = 0.51$) สถานศึกษาเสริมสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของนักเรียน ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.51$) และผู้บริหารกำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษาที่ส่งเสริมความมีระเบียบวินัย กฎกติกาสังคมส่วนรวม เคารพธรรมเนียมปฏิบัติที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.51$) สอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2560) ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้สถานศึกษาอยู่ในระดับมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษา นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการนิเทศ พัฒนาครูให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งอาจใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตร ที่สร้างระบบการนิเทศแบบการแนะนำกันด้วยความเมตตากรุณา ชี้นำในสิ่งที่ควรพัฒนาหรือแนวทางการพัฒนาทางวิชาการ หรือการเรียนการสอนและมีการสร้างนวัตกรรมรองรับการพัฒนา

1.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.58$) โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ได้แก่ สถานศึกษาจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.52$) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและการวางแผน ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.52$) และสถานศึกษาให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.67$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rosenzweig, & Brennan, (2012) ศึกษาการปรับปรุงชีวิตการบูรณาการทำงานครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่มีสุขภาพจิตบกพร่อง พบว่าการพัฒนาสุขภาพจิตครอบครัวของเด็กและเยาวชนให้ยั่งยืน จำเป็นต้องมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือทางด้านการศึกษาและการปรับปรุงสุขภาพจิต

1.3 โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พบว่า บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมควบคุมดูแล อาหาร ความสะอาด การแปร่งฟัน การออกกำลังกายและการเล่นกีฬา สถานศึกษากำหนดนโยบายด้านสุขภาพอนามัยหรือการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียน กำหนดกระบวนการบริหารจัดการสุขภาพอนามัยของนักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพมีความชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อับดุลมาหีดี กาเสมสัน (2557) การดำเนินงานและแนวปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายชัดเจน มีการวางแผนการทำงานเป็นทีม และประเมินตนเองตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มีการนิเทศ ติดตามการดำเนินงาน มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.4 คุณภาพชีวิต พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, $SD =$

0.60) โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.61$, $SD = 0.55$) การปลูกฝังนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดำเนินการตั้งแต่เด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสากร กรุงไกรเพชร และคณะ (2552) ดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย คือ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล และการเสริมสร้างกิจกรรมให้เข้มแข็ง และการเปิดโอกาสให้เด็กวัยเรียนมีโอกาสจัดการสุขภาวะของตนเอง และสะท้อนกลับข้อมูลการดำเนินงาน 2) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.59$) สถานศึกษาต้องเสริมสร้างสุขภาพจิตกับการพัฒนานักเรียนให้มีสุขภาพจิตดี มีเหตุผล มีความฉลาดทางอารมณ์ ผ่อนคลายและมีสมาธิ สอดคล้องกับ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภิต (2555) คนจำเป็นต้องเรียนรู้ พัฒนาตนเองให้ความคิดมีความทันสมัย สามารถคิดเป็นระบบ คิดแบบมีเหตุผล และคิดสร้างสรรค์ ตามวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลและ 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.61$) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสัมพันธภาพทางสังคมภายในสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการทำงานของผู้บริหาร ครูและนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Halvorsrud (2007) พฤติกรรมการทำงานของนักเรียนในโรงเรียน อันดับแรกคือสัมพันธภาพที่ดีของครู การเสียสละอุทิศตนเองและเอาใจใส่ซึ่งกันและกันระหว่างครูและนักเรียนเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด

1.5 การพัฒนาหลักสูตร พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, $SD = 0.61$) โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้การวัดและประเมินผลผู้เรียน ($\bar{X} = 4.61$, $SD = 0.50$) สถานศึกษามีคู่มือระเบียบวัดและประเมินผล เกณฑ์การผ่านระดับชั้นอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.66$) และผู้บริหารสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.59$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนภรณ์ สมบูรณ์ (2556) เนื้อหารายวิชาไม่สอดคล้องกับสภาพจริง มีข้อเสนอแนะกลไกดำเนินนโยบายในภาพรวมจัดทำหลักสูตรสหวิทยาการโดยให้ความสำคัญกับสมรรถนะพื้นฐาน และส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการที่สูงขึ้น จัดทำเนื้อหาวิชาที่สนองความแตกต่างและหลากหลายของนักเรียนและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ปรับระบบการบริหารและจัดทำหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะเพื่อศตวรรษที่ 21

1.6 การบริหารการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, $SD = 0.60$) โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ($\bar{X} = 4.57$, $SD = 0.51$) ครูเอาใจใส่ต่อการทำงานและเป็นต้นแบบให้นักเรียน ($\bar{X} = 4.57$, $SD = 0.51$) และครูฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.51$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทำให้นักเรียนเกิดการเรียนได้ดีและมีความสุข สนอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุภาติ ปณระราช (2558) ศึกษารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้คู่ความสุข สนอง ประกอบด้วย การสอน การทำกิจกรรมกลุ่ม การแข่งขัน การทดสอบ และการสร้างความมั่นใจ รูปแบบการสอนช่วยลดความแตกต่าง

เรื่องเพศและระดับความสามารถของผู้เรียน และ การสร้างความมั่นใจ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาเพิ่มขึ้น เพราะทุกคนได้มีโอกาสทบทวนซ้ำ

1.7 การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า สถานศึกษามีระบบการดำเนินการเพื่อรู้จักชีวิตของนักเรียนเป็นรายบุคคล มีระบบการคัดกรองเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียนทุกคน มีระบบการส่งเสริมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพและด้านอื่น ๆ ให้กับนักเรียน มีระบบการป้องกันพัฒนา และแก้ปัญหาให้กับนักเรียน มีระบบเชื่อมโยงส่งต่อ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการเพื่อการแก้ปัญหาให้นักเรียนตามเป้าหมาย มีวิธีการดำเนินงานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ ดำเนินการให้มีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องมีจิตอาสาและสามารถประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมีการรายงานผล ดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาต้องจัดทำและดำเนินการพัฒนาระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปญญชรัศม์ พันธุ์วัฒน์ (2560) เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการคัดกรองนักเรียน ได้แก่ แบบคัดกรองนักเรียนและการใช้โปรแกรม Scan Tool 3 ในการประมวลผล

2. ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญยืนยันข้อมูล จำนวน 7 องค์ประกอบ 65 ประเด็น ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการศึกษา จำนวน 8 ประเด็น องค์ประกอบที่ 2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 8 ประเด็น องค์ประกอบที่ 3 โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 8 ประเด็น องค์ประกอบที่ 4 คุณภาพชีวิต จำนวน 15 ประเด็น องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาหลักสูตร จำนวน 7 ประเด็น องค์ประกอบที่ 6 การบริหารการจัดการเรียนการสอน จำนวน 9 ประเด็น และ องค์ประกอบที่ 7 การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 10 ประเด็น

3. ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน พบว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และความถูกต้องสามารถใช้กำหนดรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน พิจารณาโดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และความถูกต้องที่สามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ส่งเสริม สนับสนุนผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และสาธารณชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำกับดูแล ตลอดจนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) การบริหารจัดการศึกษา ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และความถูกต้อง โดยสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญลำดับแรกในการที่จะกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ความช่วยเหลือ รับทราบและคอยแก้ไขปัญหาให้กับทุกฝ่ายสอดคล้องกับ ฆนัท ธาตุทอง (2552) เป้าหมายที่

สำคัญของสถานศึกษาซึ่งอยู่ในความดูแลและการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญในการรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริง ระบุปัญหา วิเคราะห์วินิจฉัยหาสาเหตุ กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกลยุทธ์และวิธีการ และ 3) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และความถูกต้องที่สามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนสอดคล้องกับ ชูติมา สุรเศรษฐ และ จรินทร์วิเศษไชย (2559) การส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการและมีการประสานความร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีวิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการรายงานผลการดำเนินในทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบหลัก	ประเด็น
1. การบริหารจัดการศึกษา	1) สถานศึกษากำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในสถานศึกษา 2) สถานศึกษาจัดทำ ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม ปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาเพื่อให้เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันกับการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน 3) สถานศึกษาจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน สร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน 4) สถานศึกษาจัดทำความร่วมมือกับโรงเรียนต้นแบบที่มีจุดเด่นเรื่องของกิจกรรมนักเรียนหรือมีการพัฒนาด้านสุขภาพดีเด่น 5) สถานศึกษาจัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน 6) ผู้อำนวยการโรงเรียนทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาระบบบริหารตามแนวทางการสร้างเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน 7) ผู้อำนวยการโรงเรียนสร้างวัฒนธรรมองค์กร ปลูกฝังการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นวิถีชีวิตอย่างยั่งยืน 8) ผู้อำนวยการโรงเรียนส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต เช่น การจัดนิทรรศการ การหาความรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยี การจัดการประกวดในรูปแบบของโครงการต่าง ๆ

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	ประเด็น
2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม	<p>1) สถานศึกษาสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน อาทิ ผู้บริหาร ครู ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน สร้างเครือข่ายผู้ปกครองทั้งในระดับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ</p> <p>2) สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง 3) บุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมบริหารจัดการกับสถานศึกษา 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผนการศึกษา 5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต 6) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการบริหารและการพัฒนาหลักสูตร 7) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา 8) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา</p>
3. โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ	<p>1) สถานศึกษากำหนดนโยบายด้านสุขภาพอนามัยหรือการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียน 2) สถานศึกษากำหนดกระบวนการบริหารจัดการสุขภาพอนามัยของนักเรียน 3) สถานศึกษามีโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน 4) สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมและดำเนินการอย่างเป็นระบบที่ส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาพและส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียน</p> <p>5) สถานศึกษามีโครงการเกี่ยวกับโรงพยาบาลและหน่วยงานสุขภาพในพื้นที่เพื่อให้บริการและพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียนในโรงเรียน</p> <p>6) สถานศึกษามีโครงการสุขภาพและดำเนินการด้านสุขภาพให้กับนักเรียนในโรงเรียน 7) สถานศึกษามีระบบการดูแลและควบคุมการตรวจสอบด้านโภชนาการ 8) สถานศึกษามีโครงการกีฬาและนันทนาการเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมที่ส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียน</p>

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	ประเด็น
4. คุณภาพชีวิต	<p>ด้านสุขภาพกาย 1) สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางกาย อาทิ กีฬานันทนาการ แอโรบิก โภชนาการ การตรวจสุขภาพของนักเรียน 2) สถานศึกษาปลูกฝังให้นักเรียนสร้างสุขนิสัยและสุขลักษณะที่ดีต่อตนเอง 3) สถานศึกษาจัดบริการอาหารหลักโภชนาการและจัดหาน้ำดื่มสะอาด 4) สถานศึกษาสนับสนุนอุปกรณ์และสถานที่ จัดกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมทางกาย 5) นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพ จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง</p> <p>ด้านจิตใจ 1) สถานศึกษาส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อาทิ อบรมธรรมะ ฟังธรรม นั่งสมาธิ เรียนรู้กับครูพระ หรือศาสนาที่เหมาะสมกับนักเรียน 2) สถานศึกษาจัดกิจกรรมเข้าค่ายพัฒนาจิตใจ เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน 3) ครูทุกคนเป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียนได้</p> <p>ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 1) สถานศึกษาจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ อาทิ กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมการแสดง กิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ และการส่งเสริมประสบการณ์อาชีพ 2) สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนร่วมงานกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก 3) สถานศึกษาจัดให้มีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน กิจกรรมผูกมิตรระหว่างนักเรียนกับนักเรียน 4) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชมรม ชุมนุมในสถานศึกษาและกิจกรรมภายนอก</p> <p>ด้านสิ่งแวดล้อม 1) สถานศึกษาส่งเสริมการปฏิบัติตนการเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) สถานศึกษาปลูกฝังค่านิยมและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) สถานศึกษาจัดทำโครงการ 5 ส. อย่างเป็นรูปธรรม</p>
5. การพัฒนาหลักสูตร	<p>1) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของนักเรียนในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน 2) สถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน 3) สถานศึกษากำหนดโครงสร้างเวลาเรียน (รายวิชาพื้นฐาน/การบูรณาการ) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน 4) สถานศึกษาจัดทำหน่วย แผนการเรียนรู้ หรือสื่อการเรียนรู้กับสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน 5) สถานศึกษาจัดชั่วโมงเรียนตามโครงสร้างเวลาเรียนที่ยืดหยุ่นตามมาตรฐานและเงื่อนไขเกณฑ์ของหลักสูตรของสถานศึกษา</p>

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	ประเด็น
การพัฒนาหลักสูตร (ต่อ)	6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 7) ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมมือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเน้นการเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน
6. การบริหารการจัดการเรียนการสอน	1) สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้และบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน 2) สถานศึกษาใช้สื่อเทคโนโลยี สื่อ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาช่วยจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา 3) ครูจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความสามารถและสติปัญญาที่แตกต่างกันให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ 4) ครูจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม 5) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งพัฒนาทักษะการเรียนรู้และความสามารถของนักเรียน 6) ครูเป็นผู้รู้และมีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน และเอาใจใส่ต่อนักเรียน 7) ครูสอนทักษะชีวิตด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่หลากหลาย 8) ครูจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มหรือโครงการ 9) ครูประเมินผลตามสภาพจริงและใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย
7. การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1) สถานศึกษามีระบบการดำเนินการเพื่อรู้จักชีวิตของนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) สถานศึกษามีระบบการคัดกรองเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียนทุกคน 3) สถานศึกษามีระบบการส่งเสริมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาให้นักเรียนด้านสุขภาพและด้านอื่น ๆ ให้นักเรียน 4) สถานศึกษามีระบบการป้องกัน พัฒนา และแก้ปัญหาให้กับนักเรียน 5) สถานศึกษามีระบบเชื่อมโยงส่งต่อ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการเพื่อการแก้ปัญหานักเรียนตามเป้าหมาย 6) สถานศึกษามีวิธีการดำเนินงานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีเครื่องมือที่ชัดเจน 7) สถานศึกษามีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ 8) สถานศึกษาดำเนินการให้มีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก 9) ผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องมีจิตอาสาและสามารถประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 10) สถานศึกษามีการรายงานผล ดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนำการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในการเสริมสร้างสุขภาพนักเรียนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของครู การส่งเสริมสุขภาพ และการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 ควรศึกษาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- ชนันท์ ธาตุทอง. (2552). *การจัดการชั้นเรียนห้องเรียนแห่งความสุข*. กรุงเทพฯ: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ชุตินา สุระเศรษฐ์, และจรินทร์ วินทะไชย. (2559). *หลักสูตรระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน TEPE-58304*. กรุงเทพฯ: เอกสารหลักสูตรอบรมแบบ e-Training.
- บุญมา เวียงคำ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8(2), 13-26.
- ประกาย จิโรจน์กุล. (2556). *แนวคิด ทฤษฎี การสร้างเสริมสุขภาพและการนำไปใช้*. นนทบุรี: โครงการสวัสดิการ สถาบันพระบรมราชชนก.
- บุญชูธรรม์ พันธุ์วัฒน์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ยุภาตี ปณะราช. (2558). การพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้คู่ความสนุกสนาน. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 7(2), 157-168.
- รัตนาภรณ์ สมบูรณ์. (2556). *ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ (ปริญญาโทปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิไลลักษณ์ พงษ์โสภณ. (2555). *สุขวิทยาจิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. (2560). *ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- สุธีรา เมืองนาโพธิ์. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับประถมศึกษา (ระยะที่ 1). *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 11(1), 172-187.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2560, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อับดุลมาหยัด กาเสมสัน. (2557). *การดำเนินงานและแนวปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสตูล อำเภอเมือง จังหวัดสตูล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน). บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- Jaavall, I. Marie H. (2007). *Quality of school life for working students: a study conducted among working students of 8th grade in a primary school in Addis Ababa, Ethiopia*. Retrieved June 24, 2015, from http://urn.nb.no/URN:NBN:no-15357_
- Rosenzweig, J. M., & Brennan, E. M., (2012). *Improving Work-Life Integration for Families of Children and Youth with Mental Health Disorders*. Retrieved April 13, 2016, from http://pdxscholar.library.pdx.edu/socwork_fac/56/